

बुद्धाचा निसर्गवाद तोच विज्ञानवाद – एक विश्लेषणात्मक अभ्यास

प्रा. बनसोडे पंढरी सोपानराव

संशोधक विद्यार्थी, सामाजिक शास्त्रे विभाग

स्वा. रा. ती. म. विद्यापीठ, नांदेड

प्रस्तावना:

गौतम बुद्धांनी सांगितलेला धम्ममार्ग बुद्धाचा निसर्गवाद हाच खरा विज्ञानवाद संपूर्ण आयुष्यभर निसर्गाच्या प्रयोगशाळेत तथागत फिरले त्यांना असे आढळून आले की निसर्ग हा माणसांत भेद का कधीच करत नाही तर माणूस हा उच्च, नीच, श्रेष्ठ-कनिष्ठ, स्त्री-पुरुष, जात, धर्म, पंथ इत्यादीच्या नावे भेद करत असतो. नदी सगळ्यांनाच पाणी देते डोंगर वृक्ष हा सर्वांनाच छाया देतो. हाच निसर्गवाद असून बुद्धांचा खरा विज्ञानवाद आहे.

नद्या समुद्रात विलीन होता तसे वर्ण संघात विलीन होतात.¹ भिक्खुनों गंगा, यमुना, अचिरवती, (सरभू) (शरयू) ब्राह्मण क्षत्रिय, वेश्य, शुद्र या चार वर्णातील उपदेशिलेल्या धम्मविनयामध्ये प्रवेश करतात तेव्हा पूर्वीची नावे व गोत्रे यांचा त्याग करतात आणि शाक्यपुत्र श्रमण हीच संज्ञा प्राप्त करतात.² माणसे कर्म, विद्या, धम्म, शील आणि उत्तम जीवन यांनी शुद्ध होताच गोत्राने वा धनाने नव्हे.

संदर्भग्रंथ सूची :

- 1) विनयपीटक-चूळपग्ग – कदन्ततिस्स वंश सुगत प्रकाशन, नागपूर
- 2) सर्वो त्तम भूमिपुत्र – गोतम बुद्ध – डॉ. सांळूखे आ. ह. लोकायत प्रकाशन सातारा, 2007
- 3) गौतम बुद्धाचे चरित्र – कृष्णाजी अर्जुन कदम के कुस्कर गुरजी, (संपादक), डॉ. सारनाथ सौंदडकर, प्रकाशक सारनाथ प्रकाशन, परभणी 2013
- 4) करुणा गौतम बुद्धांची – डांगे दिवाकर छण्क्कम्प पब्लिकेशन्स, नागपूर, 2012, पृ. क्र. 12
- 5) धम्मपद – डॉ. कौसल्यायन आनंद भदन्त बुद्धभूमि प्रकाशन, नागपूर, 2014.6) धम्मसिद्धान्त – डॉ. डहाट धनराज – संकेत प्रकाशन, नागपूर
- 7) धम्मसूर्य तथागताचे आदर्श विचार – कांबळे सम्राट, नेहा प्रकाशन, नागपूर, 2015